

Bijlage 1: Praagse Methodiek

Voor het uitdrukken van de ecologische kwaliteit volgens de Praagse methodiek wordt gebruik gemaakt van de zogenoemde Ecologische KwaliteitsRatio (EKR-schaal). Dit is een relatieve schaal die loopt van 0 tot 1, waarbij 1 het hoogste ecologische niveau inhoudt. De EKR moet, afhankelijk van het watertype, worden bepaald voor de eerder genoemde kwaliteitselementen. De Praagse methodiek bestaat uit de volgende stappen (de nummering komt overeen met de nummering in figuur 2.2):

0. De eerste stap is het bepalen van de huidige situatie. Deze wordt uitgedrukt op de EKR-schaal.
1. Vervolgens worden alle mogelijke maatregelen om de ecologie te verbeteren op de EKR-schaal uitgedrukt. In principe wordt hierbij niet gekeken naar de kosten van maatregelen. Dit levert het MEP (Maximaal Ecologisch Potentieel) op: de meest ideale (natuurlijke) situatie.
2. Van het MEP worden de maatregelen afgetrokken die voor de functies in het gebied tot significante schade leiden. Dit levert een bandbreedte van het MEP op, omdat over de mate van significante schade valt te discussiëren en dit een bestuurlijke keuze is.
3. Vervolgens worden van de 'bandbreedte MEP' de maatregelen afgetrokken die een gering ecologisch effect hebben.
4. Na het doorlopen van de stappen blijft het maatregelpakket over. Dit pakket moet in 2015 uitgevoerd zijn om de goede ecologische toestand te bereiken. Het maatregelpakket bestaat uit maatregelen binnen het huidige beleid en de zogenoemde KRW-maatregelen.
5. Het ecologische doel moet volgens de KRW in 2015 zijn bereikt. Als blijkt dat dit niet mogelijk is, is in eerste instantie fasering mogelijk. Fasering betekent een verschuiving van de termijn voor het halen van de doelstelling naar 2021. Dus geen verlaging van de ecologische doelstelling. Mocht het ecologische doel dan nog niet gehaald worden, dan biedt de KRW de mogelijkheid om het ecologische doel onder voorwaarden te verlagen. Het verlaagde doel dient dan in 2027 te zijn bereikt.

Bron: "Schoon en gezond water in Noorderzijlvest" KRW Gebiedsgroepdocument

Bijlage 2: Taakomschrijving verschillende partijen

DE WATERSCHAPPEN	DE GEMEENTEN	HET RIJK	DE PROVINCIES
<p>De waterschappen werken de regionale maatregelen voor zowel WB21 als de KRW uit. Ook voeren zij deze uit, vaak in samenwerking met provincies en gemeenten. Een paar voorbeelden van verantwoordelijkheden van waterschappen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • inrichtingsmaatregelen (bijvoorbeeld hermeandering van beken en kanalen, vasthouden en bergen van water); • maatregelen voor het verbeteren van het zuiveringsrendement van rwzi's (rioolwaterzuiveringsinstallaties); • baggerwerkzaamheden; • ecologisch beheer (bijvoorbeeld aanleg van vispassages). 	<p>Verschillende doelen en maatregelen die uit de KRW voortkomen, liggen op het werkteerrein van gemeenten. Hierbij kan men onder andere denken aan maatregelen op het terrein van wateroverlast, ruimtegebruik, riolering, milieu- en bodem- en grondwatersanering. Maatregelen die gemeenten kunnen nemen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • afkoppelen schoon regenwater; • extra berging rioolwater; • reductie vuiluitworp overstorten; • waterberging, hermeandering en oeverstroken in bestemmings- en structuurplannen opnemen; • beleid ten aanzien van vergunningen en handhaving. 	<p>De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (V&W) is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water in Nederland. Het Ministerie van V&W voert de coördinerende regie, samen met de ministers van VROM en van LNV. De staatssecretaris van V&W stuurt de stroomgebied-beheersplannen naar Brussel en is eindverantwoordelijk voor de rapportages. Bij het Rijk ligt de nadruk op de landelijke milieumaatregelen die zijn gericht op de verbetering van de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater. Te denken valt aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nieuwe richtlijnen voor eisen bij milieuvergunningen van industrieën; • verbod op het gebruik van bepaalde chemische stoffen in industrie en huishoudens; • mestbeleid voor de landbouw; • voorschriften/convenanten voor vermindering van zware metalen in voedingsmiddelen en meststoffen. 	<p>De provincies stellen de doelen vast voor het bereiken van de KRW- en WB21-normen. Zij hebben de regie over het ruimtelijk en gebiedsgericht beleid dat belangrijk is voor het bereiken van deze doelen. Hierbij valt te denken aan het volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het combineren van WB21-maatregelen en KRW-maatregelen met andere vormen van gebiedsgericht beleid; • het aanwijzen van waterfuncties of waterlichamen en de bijbehorende regionale doelstellingen; • de aanwijzing van beschermingsgebieden en sanering van vervuilde bodems (samen met gemeenten); • het verlenen van vergunningen voor grondwateronttrekkingen.

Bron: Brochure 'Werken aan Schoon water; De Europese Kader richtlijn Water in Nedereems en Rijn-Noord'.

Bijlage 3: Deelnemers gebiedsgroepsbijeenkomsten

Voor de gebiedsgroepen zijn de volgende organisaties uitgenodigd (zie onderstaande lijst). Het merendeel van de organisaties hebben gediscussieerd in een of meerdere gebiedsgroepsbijeenkomsten en hebben zich door een of meerdere mensen laten vertegenwoordigen.

Agrarische Natuurvereniging Boer&Natuur Zuidelijk Westerkwartier	Groningen Seaports
Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Eendracht	Gronings Particulier Grondbezit
Agrarische Natuur- en Milieuvereniging Wierde en Dijk	Hengelsportfederatie Groningen-Drenthe
Agrarische Natuurvereniging Meervogel	Het Drentse Landschap
Drents Particulier Grondbezit	Het Groninger Landschap
Gemeente Appingedam	I.V.N. Leek Nietap
Gemeente Assen	I.V.N. Roden
Gemeente Bedum	Kamer van Koophandel Friesland
Gemeente De Marne	Kamer van Koophandel Groningen
Gemeente Delfzijl	LTO-Noord
Gemeente Dongeradeel	Milieufederatie Drenthe
Gemeente Eemsmond	Milieufederatie Groningen
Gemeente Groningen	Natuurmonumenten
Gemeente Grootegast	Nederlandse Melkveehouders Vakbond
Gemeente Haren	Provincie Drenthe
Gemeente Kollumerland	Provincie Fryslân
Gemeente Leek	Provincie Groningen
Gemeente Loppersum	Regiogroep Telen met Toekomst
Gemeente Marum	Regioraad Noord Groningen
Gemeente Midden-Drenthe	Rijkswaterstaat, Dienst Noord-Nederland
Gemeente Noordenveld	Staatsbosbeheer
Gemeente Ten Boer	Vereniging voor Agrarisch Natuurbeheer Ons Belang
Gemeente Tynaarlo	Vereniging voor duurzame landbouw Stad en Ommeland
Gemeente Winsum	Waterbedrijf Groningen
Gemeente Zuidhorn	Waterleidingmaatschappij Drenthe
Watersportverbond District Noord	

Bron: 'Schoon en gezond water in Noorderzijlvest', Krw gebiedsgroepdocument. 2008.

Bijlage 4: Maatregelpakket 'Beleidsdoelstelling'

WL	Maatregel	Uitvoering	Trekker	Eenheid	Aantal
NOK	Verwijderen stuwen	< 2015	Waterschap	stuks	2
NOK	Aanleg natuurvriendelijke oever buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	7,4
NOK	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	7,4
MRD	Helofytenveld achter RWZI Uithuizen	< 2015	Waterschap	ha	4,0
MRD	Helofytenveld achter RWZI Uithuizermeeden	< 2015	Waterschap	ha	4,0
MRD	Helofytenveld achter RWZI Ulrum	< 2015	Waterschap	ha	4,0
MRD	Helofytenveld achter RWZI Wehe den Hoorn	< 2015	Waterschap	ha	4,0
MRD	Aanleg natuurvriendelijke oevers buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	15,0
MRD	Aanleg natuurvriendelijke oevers binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	18,0
MRD	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	33,0
MRD	Verbetering vispasseerbaarheid kunstwerken	< 2015	Waterschap	stuks	2
MFI	Aanleg natuurvriendelijke oevers buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	5,6
MFI	Aanleg natuurvriendelijke oevers binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	12,0
MFI	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	17,6
BWD	Helofytenveld achter RWZI Onderdendam	< 2015	Waterschap	ha	4,0
BWD	Helofytenveld achter RWZI Winsum	< 2015	Waterschap	ha	4,0
BWD	Aanleg natuurvriendelijke oevers binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	15,0
BWD	Aanleg natuurvriendelijke oevers buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	2,9
BWD	Natuurvriendelijk onderhoud	< 2015	Waterschap	ha	17,9
RKR	Aanleg natuurvriendelijke oevers binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	6,0
RKR	Aanleg natuurvriendelijke oevers buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	10,5
RKR	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	16,5
DAM	Aanleg natuurvriendelijke oevers gebied Woltersum (10 km - 3 m breed)	< 2015	Waterschap	ha	6,0
DAM	Aanleg natuurvriendelijke oevers Damsterdiep (4 km - 6 m breed)	< 2015	Waterschap	ha	2,4
DAM	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	8,4
SBK	Aanleg natuurvriendelijke oevers binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	27,0
SBK	Aanleg natuurvriendelijke oevers buiten EHS	< 2015	Waterschap	ha	9,7
SBK	Aduarderdiep oostoever natuurvriendelijk	< 2015	Waterschap	km	2,7
SBK	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	36,7
MAT	Natuurvriendelijke oever Zuidwending (eenzijdig)	< 2015	Waterschap	ha	1,3
MAT	Aanleg 13,5 km natuurvriendelijke oever (eenzijdig) binnen EHS	< 2015	Waterschap	ha	40,5
MAT	Natuurvriendelijk schonen	< 2015	Waterschap	ha	41,8

NOK = Noordoostelijke Kustpolders

MRD = Maren Reitdiep

MFI = Maren Fivelingo

BWD = Boterdiep-Winsumerdiep

RKR = Reitdiep-Kommerzijlsterrijtte

DAM = Damsterdiep-Nieuwediep

SBK = Van Starckenborghkanaal

MAT = Matsloot

ODD = Oude Diep-Dwarsdiep

KHG = Kanalen hellend/gestuwd

BOV = Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep

BEN = Benedenlopen Eelder- en Peizerdiep

LAU = Lauwersmeer

LEE = Leekstermeer

PAT = Paterswoldsemeer

Bron: Waterschap Noorderzijlvest 'Waterbeheerplan 2010-2012 waterschap Noorderzijlvest', ontwerpversie d.d. december 2008

Bijlage 5: Voorbeeldvragen Interviews

Vragen interview betreffende wenselijkheid en mogelijkheden voor het uitvoeren van KRW-maatregelen uit het maatregelpakket 'Beleidsdoelstelling' (2009 tot 2015) van waterschap Noorderzijlvest.

Proces:

- Wat is uw mening over het beeld- en besluitvormingsproces dat naar aanleiding van de KRW-opgave door waterschap Noorderzijlvest is georganiseerd?
- Had u tijdens het proces van beeldvorming en besluitvorming het idee over voldoende informatie te beschikken om een goed oordeel te kunnen vormen over de verschillende voorgestelde maatregelen?
- Is er tijdens de besluitvorming voldoende rekening gehouden met uw belangen?
- Zijn tijdens het proces belangrijke partijen of belangen over het hoofd gezien?
- Welk cijfer geeft u het tot op heden door waterschap Noorderzijlvest georganiseerde proces op een schaal van 0-10?

Maatregelen:

- Wat is uw mening over de (maatschappelijke) wenselijkheid van de verschillende maatregelen?
- Hebt u vertrouwen in de doelmatigheid van het opgestelde maatregelpakket ten aanzien van het behalen van KRW-doelen in 2015?
- Wat zijn vanuit uw visie positieve effecten van het maatregelpakket?
- Welke negatieve effecten ziet u in uitvoering van het maatregelpakket?
- Kunt u suggesties doen om de negatieve effecten van de uitvoering van verschillende maatregelen te reduceren?
- Voorziet u in de uitvoering van het vastgestelde maatregelpakket een potentiële bedreiging voor andere ontwikkelingen in het gebied?
- Ziet u in de uitvoering van het maatregelpakket kansen met KRW-doelstellingen tegelijkertijd andersoortige doelen te verwezenlijken?
- Welke bijdrage denkt u als partij te kunnen en willen leveren aan het implementeren van bepaalde vastgestelde maatregelen?
- Welk cijfer geeft u het huidige maatregelpakket tot 2015 op een schaal van 0-10?

-Einde-

Bijlage 6: Algemene suggesties van stakeholders

Milieufederatie

Benadrukt de stroomgebiedbenadering en het plan van Veen tot Zee, dat afgestemd is op die stroomgebiedbenadering.

Zoet-zoutovergangen hadden beter kunnen worden bekeken.

Inlaten van gebiedsvreemd water niet gewenst.

Maatregelen ten aanzien van medicijnresten in water. Milieufederatie heeft hier een rapport over.

Buitendijkse maatregelen kunnen worden gecombineerd met aanpassingen zeeweringen.

- Koperslablokken op dijklichamen vervangen door stortstenen.
- Dijken minder glooiend maken

Stichting Groninger Landschap

Waterschap kan meer visie en wilskracht tonen

Vismigratie faciliteren binnen de zoet-zoutovergangen

Kijk bij uitvoeren maatregelen ook naar de brakwatergebieden.

Benut ook de toestromende haarvaten voor het uitvoeren van maatregelen.

Voor ons gebied bij het Leekstermeer bestaan nog oude plannen voor het verbeteren van de waterkwaliteit, deze kunnen wellicht worden opgepakt.

Agrarische natuurvereniging Wierde & Dijk

Gebruik de kromming van de Maren tegen een braaklandvergoeding als ruimte voor aanleg van akkerrandenbeheer en natuurvriendelijke oevers. Boeren hebben dan rechte stukken land maar de minder rendabele stukjes worden ook goed benut.

Ziet mogelijkheden in het gebruiken van groenblauwe diensten voor het uitvoeren en combineren van maatregelen.

Wij hebben een goede band met onze achterban en kunnen deze overtuigen van het nut van nieuwe initiatieven zoals akkerrandenbeheer. In samenwerking met het waterschap kunnen we veel bereiken.

Zoekt naar financiën voor een lopend onderzoek naar het effect van riet in de sloot op de nutriënten in water.

Gemeente de Marne

Natuurvriendelijke oevers passen goed binnen plannen.

Onderzoeken wat het effect is van saneren bepaalde overstorten.

De Wadden en het Lauwersmeergebied vormen vanwege bijzondere status moeizame gebieden om initiatieven door te voeren.

Staatsbosbeheer

Wellicht helpt het om met een meer selectieve groep aan tafel te gaan zitten en te discussiëren over de mogelijkheden met betrekking tot het maatregelpakket. Tijdens de plenaire zittingen zal niemand al zijn wensen en belangen op tafel willen en kunnen gooien.

(Vervolg bijlage 6)

De informatievoorziening richting burgers zou beter kunnen door borden met informatievoorziening te plaatsen.

In bovenlopen water vasthouden in het bodemsysteem.

Middenlopen water bergen, graslanden die bij hoge waterstanden inunderen fungeren als filter.

In benedenlopen natuur water bergen en meer natuur creëren.

Gemeente Ambassadeur

Zorg dat samenwerking met gemeenten op peil blijft en dat stakeholders op de hoogte zijn van wat er gebeurd.

LTO

Zet gebiedsgroepen ruimer op zodat de achterban vertegenwoordigd kan worden.

Helofytenfilters bij waterzuiveringen zijn goede maatregel

Pas op met het introduceren van nieuwe initiatieven onder de noemer groen-blauwe diensten, boeren lijken enigszins moe te worden van dit soort termen. Er wordt alleen maar over gepraat maar er komt nooit wat van.

Zorg bij het uitvoeren van maatregelen dat duidelijk wordt aangegeven in het kader waarvan maatregelen worden uitgevoerd.

Natuur aan de waterkant lijkt niet zo'n probleem.

Het Mareng gebied lijkt een goed gebied om aan natuur te werken.

Ziet mogelijkheden in het combineren van functionele agrobiodiversiteit in combinatie met natuurvriendelijke oevers.

Betrek boeren meer bij het monitoringsprogramma's zodat boeren een eventuele relatie tussen waterkwaliteit en landbouwactiviteiten zelf waar kunnen nemen.

Hengelsportfederatie Groningen-Drenthe

Dorpsverenigingen hadden wellicht ook kunnen worden uitgenodigd voor de gebiedsgroepen.

Natuurvriendelijke oevers vormen een potentiële bedreiging voor recreatieplaatsen.

Voorziet een groei van de recreatie door vergrijzing, biedt daarom ruimte voor recreatie binnen plannen en let goed op toegankelijkheid.

Voorlichting en publiciteit zijn belangrijk.

Goede relatie met waterschap biedt veel mogelijkheden.

Provincie Drenthe

Legt de focus vooral op beken en integrale gebiedsverbetering.

Locatiekeuze primair aan het waterschap, waarbij provincie randvoorwaarden kan geven.

Provincie zal bijsturen indien noodzakelijk.

Acht niet onmogelijk dat in het POP van 2010 meer ruimte wordt vrijgemaakt voor natuur.

Maatregelen zullen dan eerder moeten worden opgenomen in het maatregelpakket omdat er minder snel sprake is van significante schade.

Synergiegelden zijn een goede optie voor het financieren van maatregelen. Wij helpen graag bij het regelen van die financiering.

(Vervolg bijlage 6)

Benut ook de kansen in kleinere waterlichamen.

Gemeente Groningen

De gemeente Groningen heeft een slechte indruk van het proces en maatregelpakket. De gemeente ziet veel potentie in beheersmaatregelen, maar deze passen niet in het maatregelpakket. De gemeente heeft het gevoel nu alleen te staan in haar goede voornemens om de stedelijke waterkwaliteit te verbeteren.

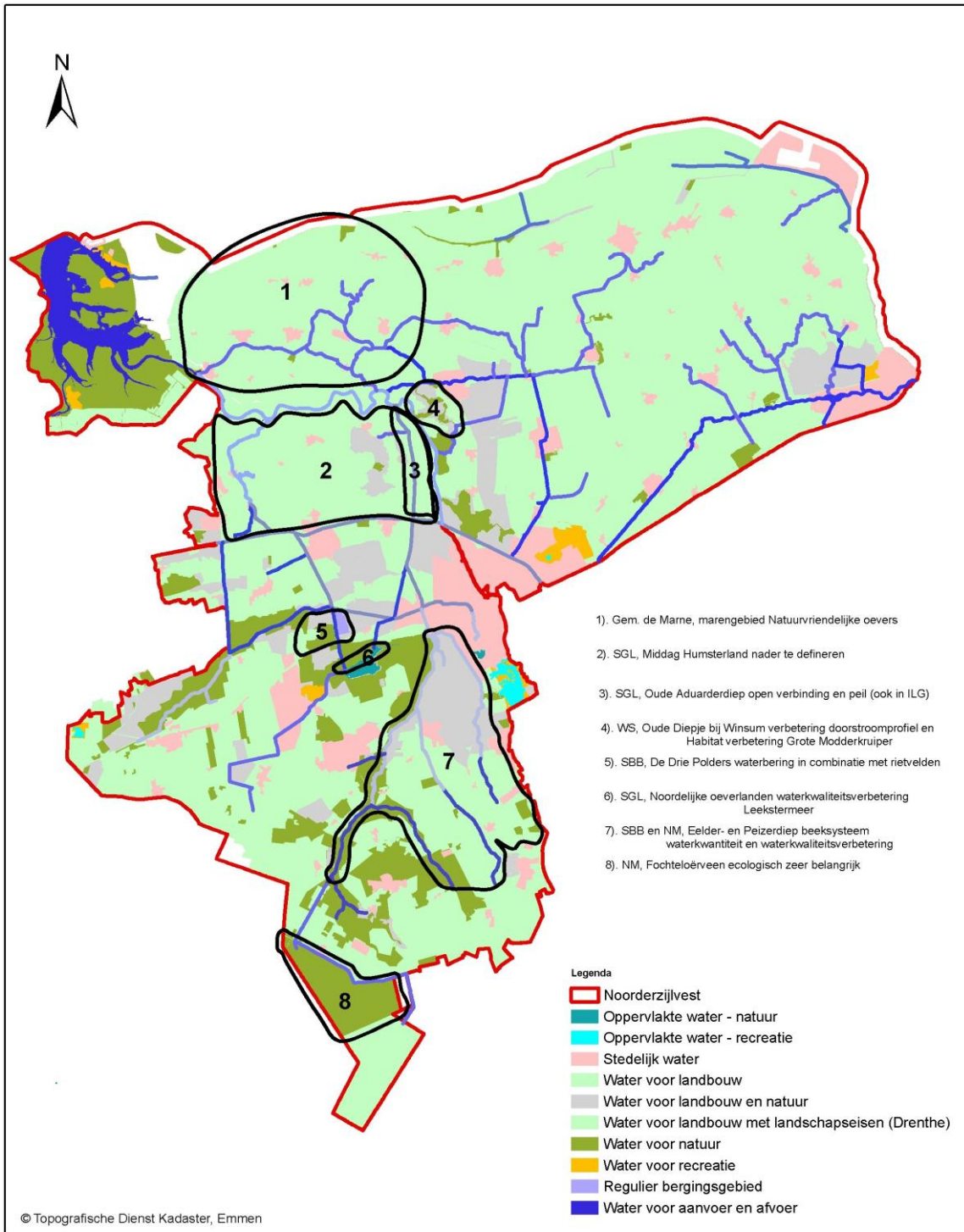
Provincie Groningen

Beroepsscheepvaart had wellicht uitgenodigd kunnen worden. Synergiegeldten zijn een goede optie voor financiering.

Natuurmonumenten

Bekijk beter vooraf of bepaalde ontwikkelingen in een gebied 'KRW-proof' zijn.
Hanteer de stroomgebiedbenadering bij het kiezen van locaties.
Beleg een soort tweejarig overleg waarin met stakeholders kan worden besproken hoe het met de voortgang van verschillende (overlappende) projecten staat.
Benut de kennis uit het onderzoek dat wij naar twaalf waterlichamen hebben laten doen.
Eelderdiep en Fochteloërveen belangrijke gebieden.

Bijlage 7: Overzichtskaart preferabele locaties voor uitvoering van KRW-maatregelen in beheergebied Noorderzijvest.

	Deze kaart is bedoeld voor intern gebruik		Waterschap NOORDERZIJVEST
	Bij extern gebruik kunnen hieraan geen rechten worden ontleend		
	Waterschap Noorderzijvest		
	Sector: <dubbelklik>	Afdeling: <dubbelklik>	
	TITEL : Aangedragen locaties voor uitvoering KRWmaatregelen		
Subtitel : <dubbelklik>			
Schaal : 1:318.533	20-08-2009	H. Huizing	

(vervolg bijlage 7)

Gebied 1, de Groninger Maren worden door gemeente de Marne genoemd. De gemeente wil de Maren vanuit een bredere inrichtingsvisie versterken. De LTO en ANWD noemen het bredere Mareng gebied (dus ook buiten gemeente de Marne) als een potentieel gebied voor het versterken van natuurlijke waarden.

Middag-Humsterland, gebied 2, is ondanks de afwezigheid van concrete maatregelen genoemd omdat het onder de suggestie van dezelfde stakeholder (SGL) valt als gebied 3. Gebied 3, het Oude Aduarderdiep overlapt, of valt zelfs geheel binnen Middag-Humsterland waardoor het onjuist lijkt om niet de bredere context van gebied 3 ook te noemen. Middag-Humsterland vormt bovendien een cultuurhistorisch gebied, dit zal vermoedelijk invloed hebben op de maatregelen die in gebied 3 al dan niet gewenst zijn. In gebied 3 spreekt SGL overigens over het creëren van een open verbinding en het aanpassen van het peil.

Gebied 4 is het Oude Diepje bij Winsum. Het waterschap geeft zelf aan dat dit gebied op het moment een topic is. Omdat men toch met de inrichting van dit gebied bezig is kan men tegelijkertijd het doorstroomprofiel en habitatverbetering van de grote Modderkruiper meenemen.

Gebied 5, de Drie Polders, is een beheersgebied van Staatsbosbeheer. Hier kan waterberging worden gecombineerd met rietvelden.

Gebied 6 is een suggestie van SGL en beslaat de noordelijke oeverlanden. SGL zou hier graag iets mee doen in het kader van waterkwaliteitverbetering. Overigens schijnen voor die waterkwaliteitsverbetering nog oude plannen te liggen.

In gebied 7, is het stroomgebied van het Eelderdiep en het Peizerdiep samengenomen. De beeksystemen worden door NM en SBB als een ecologisch waardevol gebied met potentie voor maatregelen gezien. Het gaat hier in feite om soortgelijke beeksystemen met bovenlopen, middenlopen en benedenlopen. De bovenlopen worden genoemd als gebied waar water kan worden vastgehouden, de middenlopen lenen zich evenals de benedenlopen voor waterberging. In de benedenlopen kan volgens Staatsbosbeheer nog veel aan verbetering van natuurlijke waarden worden gedaan.

Gebied 8 is het Fochteloërveen, een gebied van Natuurmonumenten. Dit gebied wordt gezien als het brongebied voor de beeksystemen en is van groot ecologisch belang voor de rest van het stroomgebied.